

Boter, kaas en **blaarkoppen**

De familie Warmerdam produceert boter en kaas met een verhaal, gebaseerd op een rijke familiegeschiedenis en ambachtelijk vakmanschap. Blaarkopkoeien spelen in dit verhaal een belangrijke rol. Ze leverden de veehouders zelfs een vergunning op voor de bouw van een nieuwe stal.

TEKST WICHERT KOOPMAN

BEDRIJFSPROFIEL

eigenaren	Theo (60) en Jelle (25) Warmerdam
veestapel	50 melk- en kalfkoeien, 25 stuks jongvee, enkele dekstiertjes
rollend jaargemiddelde	6400 kg melk met 4,12% vet en 3,70% eiwit
vruchtbaarheid	tussenkalftijd 364 dagen, inseminatiegetal 1,2
grond	27 ha grasland, waarvan 4 ha met gebruiksbeperkingen
eerste tak	productie van boerenboter en boeren-Leidse kaas, eigen vermarkting

Theo en Jelle Warmerdam

Het zullen er geen tien meer zijn, producenten van boeren-Leidse kaas met sleutels. Wie in een zoekmachine op internet deze term intypt, krijgt als een van de eerste resultaten De Sophiahoeve in Warmond. Theo Warmerdam meldt het met trots in de kaas-opslag in de voormalige grupstal, waar hij nog snel een paar kazen insmeert met de kenmerkende rode coating. 'De geschiedenis van de Leidse kaas gaat zeker vier eeuwen terug en begint bij Zuid-Hollandse boeren die de melk van hun koeien verwerkten tot boter', vertelt de veehouder. Boter was het hoofdproduct en werd naar verschillende Europese hoven geëxporteerd. De sterk afgeroomde melk ging naar de kalveren en varkens. Tot iemand op het idee kwam om er kaas van te maken. Omdat de kaas weinig vet bevatte, was deze wat hard en droog. Maar door de toevoeging van komijnzaad ontstond een smaakvol en snijdbaar product. Deze kaas ging zelfs mee voor de bemanning op koopvaardijships. Door het lage vetgehalte bleef de Leidse veel langer houdbaar dan de Goudse kaas, ook onder tropische omstandigheden. In de korst werden de sleutels uit het wapen van de stad Leiden gedrukt. Zo was kaas uit deze regio, samen met de rode kleur, herkenbaar en onderscheidend. Voor zover Theo heeft kunnen nagaan, is hij de twaalfde generatie Warmerdam die boter en kaas maakt. En met zoon en bedrijfsopvolger Jelle staat de dertiende generatie in de startblokken. De zuivelproducten van De Sophiahoeve worden geleverd aan groothandelaren, zijn te koop in boerderijwinkels en bij speciaalzaken en worden geserveerd in de horeca. Op zaterdag staan vader en zoon met een kraam op de markt in Warmond. 'Mijn vader Dirk had altijd een ventwijk voor boter, kaas en karnemelk. En ik werd als kind met de fiets op pad gestuurd met een tasje met producten aan het stuur', vertelt Warmerdam. 'Dat venten heeft mijn vader tot zijn zeventigste volgehouden. Toen stopte de kaasboer op de Warmonder weekmarkt en kregen wij de vraag of we zijn plaats wilden overnemen. Mede met het oog op de leeftijd van mijn vader hebben we die kans gepakt en daar hebben we nooit spijt van gekregen. Jelle en ik bemannen altijd samen de kraam en klanten staan regelmatig in de rij.'

Blaarkoppen maken verhaal compleet

De familie Warmerdam is met recht trots op het rijke verhaal achter hun product. 'Hiermee onderscheiden we ons van kaas en boter uit de fabriek', legt Theo uit. 'Een bevriende dorpsgenote helpt ons bij de marketing. Zij houdt de website actueel en post regelmatig berichten op Facebook. Daarnaast hebben we onze kazen de merk-

naam "Warmerdammer" gegeven. Zo'n merknaam werkt', merkt de ondernemer. 'Toen een kaasboer onze kaas uit het assortiment haalde, kreeg hij direct vragen van klanten. Of hij geen Warmerdammer meer had ... De volgende dag hing hij alweer aan de telefoon.' Naast de familiegeschiedenis spelen blaarkopkoeien in het verhaal achter de kaas en boter van de Sophiahoeve een belangrijke rol. Tot halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw begraasden zwart- en roodblaren in grote aantallen de weilanden in de Rijnstreek tussen de steden Utrecht en Leiden. De melk van het ras was geliefd vanwege het hoge rendement bij de boter- en kaasproductie. 'Toen veel fokkers besloten te kruisen met holsteins bleef mijn vader vastberaden zuivere blaarkoppen fokken. Zijn motto was altijd: als iedereen rechtsaf gaat, moet jij linksaf gaan', herinnert Warmerdam zich.

'Lagekostenkoeien'

Op bedrijven waar hij als leerling stage liep, maakte Theo Warmerdam kennis met holsteinkruislingen. 'Dat waren fantastische koeien, die veel melk gaven', herinnert hij zich. 'Maar altijd was ik weer blij met de veestapel thuis. Blaarkoppen zijn sterke, probleemloze koeien, die ook doorgaan als de omstandigheden wat minder zijn. Ze zijn gezond en kalven gemakkelijk af', zo verklaart de fokker zijn liefde voor het ras. 'Blaarkoppen zijn "lagekostenkoeien". Wij zijn druk met boter en kaas maken. Aan de koeien hebben we weinig werk. Ze passen perfect op ons bedrijf', benadrukt hij. 'Gelukkig denkt Jelle er inmiddels net zo over', voegt hij er knipogend aan toe. Ook in de blaarkopfokkerij heeft de familie Warmerdam naam opgebouwd. Meerdere stieren met de stalnaam Henmeer, vernoemd naar de polder waar ze zijn geboren, vonden de afgelopen jaren hun weg naar ki-organisaties. Zoals Henmeer Bauke, die inmiddels 67 dochters in zijn fokwaarde heeft. Zijn moeder Tetske 153 is volgens haar fokker de ideale blaarkopkoe. Ze werd in 2022 door de Blaarkopstichting uitgeroepen tot 'blaarkopkoe van het jaar' en loopt nog steeds in het koppel. Ze realiseerde inmiddels een levensproductie van meer dan 75.000 kg melk, werd ingeschreven met 87 punten voor algemeen voorkomen en wordt in haar tiende lijst voorspeld op een 305 dagenproductie van ruim 10.000 kg melk. Ook haar zestienjarige moeder Tetske 122 is nog altijd volop productief. 'Zij heeft nu veertien keer gekalfd met een gemiddelde tussenkalftijd van een jaar en had hiervoor niet meer dan vijftien inseminaties nodig', zo roemt de fokker haar vruchtbaarheid. De met 84 punten ingeschreven dochter van Henmeer Quinten realiseerde tot

Het ontwerp van de boterwikkels is al zeker zestig jaar oud

In 2010 verhuisden de koeien van een grupstal naar een ligboxenstal in de polder

nu toe een levensproductie van ruim 102.000 kg melk met 4,24% vet en 3,51% eiwit en is daarmee de tweede honderdtonner op het bedrijf.

In 2022 ging stalgenote Marleen 65 (v. Maten's Marco) haar al voor. Zij is de moeder van de stier Henmeer Teus, de vader van 'ideale blaarkopkoe' Tetske 153. 'Ik maak vaak gebruik van eigen stieren uit koeien die bewezen hebben dat ze op ons bedrijf goed functioneren', licht Warmerdam toe. 'En om fris bloed in te brengen grijp ik rustig terug op oudere stieren. Zo zitten er in het vat nog rietjes van Beatrix Prins, een stier geboren in 1975.'

Bouwvergunning dankzij verhaal

Tot vijftien jaar geleden stonden de koeien van de familie Warmerdam in de winter op de grupstal. 'Ons land ligt op minimaal 1,5 kilometer van de boerderij. Dit betekende in het verleden dat de koeien in het voorjaar direct dag en nacht naar buiten gingen en daar tot in de herfst moesten blijven. We hadden in de polder wel een schuurtje waar we molken en de koeien wat konden bijvoeren. Maar ideaal was het niet, zeker bij slechte weersomstandigheden', vindt de veehouder als hij terugkijkt. Al lang had hij de droom om bij het land een stal te bouwen. Maar omdat op de Henmeerpolder een natuurbestemming rust, lukte het nooit om een bouwvergunning te krijgen. 'Tot we genomineerd werden voor een lokale ondernemersprijs en ik ons verhaal mocht presenteren aan de burgemeester ... Hij kwam na afloop naar me toe om me te complimenteren, zonder te weten dat hij onze aanvraag voor een bouwvergunning had afgewezen. Toen ik hem daarop wees, bleken er toch wel mogelijkheden te zijn', herinnert Theo zich. 'Ook hier hielp ons verhaal ons om zaken voor elkaar te krijgen.'

Kalendermaaien geen optie

De overgang van de grupstal naar een ligboxenstal verliep niet probleemloos en de verwachte productiestijging bleef uit. Maar terug naar de oude situatie hebben de veehouders nooit verlangd. 'Blaarkoppen zijn echte weidekoeien. Ze willen grazen. We proberen de koeien dan ook zo veel mogelijk te weiden, ook omdat we zo lang mogelijk grasboter en graskaas willen maken', legt Theo uit. 'De kavel rond de stal is echter niet groter dan 10 hectare. We blijven dan ook graskuil bijvoeren. Het is fijn dat we in de nieuwe situatie flexibel zijn en de koeien 's nachts op stal kunnen houden.'

De veengrond in de Henmeerpolder is uitsluitend ge-

schikt voor de teelt van gras en 'kalendermaaien' is in natte perioden geen optie. 'De koeien moeten het doen met het gras dat we kunnen winnen. Dat is dit jaar van goede kwaliteit, maar vorig jaar konden we een deel van de eerste snede pas in juni maaien. Gelukkig blijven blaarkoppen ook gezond als het rantsoen eens wat minder van kwaliteit is', stelt de veehouder vast.

Produceren op gras, kaaswei en pulp

Als aanvulling op vers gras en graskuil krijgen de koeien dagelijks ongeveer 1,5 kilo droge pulp, die wordt geweekt in kaaswei. In perioden dat de graskwaliteit tekortschiet, krijgen ze nog wat eiwitbrok. Op dit simpele en sobere rantsoen realiseert de veestapel met een gemiddelde leeftijd van zes jaar een rollend jaargemiddelde van rond de 6400 kg melk met 4,12% vet en 3,70% eiwit.

Op een mooie nazomerdag liggen de rode en zwarte blaaren tevreden te herkauwen in een groene Henmeerpolder. Met liefde jaagt Theo Warmerdam ze een voor een in de benen, met bij iedere koe een gepassioneerd verhaal over haar afstamming en kwaliteiten. 'Als je dit soort koeien kunt melken, dan wil je toch niets anders ...' |

Fotoserie: boeren met een verhaal

Fotograaf Quinten den Hertog legde het verhaal van de familie Warmerdam vast op beeld. Een uitgebreide fotoserie is te zien op de website van Veeteelt.

▶ Veel meer foto's op veeteelt.nl